

a lelőhely területét. A táj fő vízfolyása a Hernád, vízjárása az egész völgyet uralja, ezért az elfedésben közrejátszhattak a Hernád nagyobb árvizei és feltöltései is. Némelyik szondában (23.) kavicsos réteget is észleltünk az altalajban. A felszín jelentős része valószínűleg holocén képződmény, ártéri iszap, agyag, futóhomok. Mivel a sárga agyagos őssz talaj igen nagy mélységben (90–180 cm) volt megfogható, ezért többnyire megálltunk a világosbarna erdei köztes talajban, hiszen ebben is jelentkeztek nedves foltok, amelyek többnyire ismeretlen vagy újkorinak bizonyultak (jellemzően a 10–14. és a 16–21. szondákban), néhány esetben voltak feltehetően őskorai vagy késő középkoriak. Több esetben azonban lementünk a sárga altalajig, ha az 1 m-nél nem volt mélyebb, és/vagy nem észleltünk a világosbarna köztes talajban nedves foltokat. A 20., 23., 25., 26., 40., 47. és a 61–67. sz. szondákban őskori (bronzkori) objektumokat dokumentáltunk, többnyire nagyobb mélységben (átlagos jelentkezési mélységük a felszíntől 25–75 cm). A 24., 25., 27., 43–45. és 62. szondákat két rétegben humuszoltuk.

A 84 szonda árok közül négyben voltak régészeti objektumok. A feltárás során 208 elkülönített stratigráfiai egység került elő. Az elkülönített jelenségek közül mintegy 25 őskori, ebből 2 biztosan bronzkori, 12 középkori–késő középkori, 10 kora újkori, 46 újkori, 115 ismeretlen korú (aminek egy része biztosan újkori) és természetes képződmény voltak.

A terület nagy részén újkorinak vagy ismeretlennek minősíthető objektumokat találtunk. Csak a két eredeti lelőhely találkozásánál levő részen, mintegy 26463 m² nyomvonalbeli érintettségben észleltünk egy mélyen fekvő és ritka, kevés leletanyagot tartalmazó őskori (bronzkori) települést, szórványos késő középkori–kora újkori telepnyommal.

Az előzetes régészeti dokumentáció során végzett régészeti terepbejárás eredményeivel összehasonlítva elmondható, hogy a próbafeltárás igazolta mind a Mézes-tábla, mind a Lamos-föld lelőhelyen a késő középkori szórványos telepnyomok meglétét, az újkor felé történő hangsúly-eltolódással. Őskorai telepnyomot nem észleltünk, de egy őskori (bronzkori) ritka település nyomai egyértelműen igazolhatók. A próbafeltárás összhangban volt a geodéziai felmérés eredményeivel is a területen (főként a Mézes-tábla középső részén) észlelt szórványos régészeti jelenségeket illetően, azaz a geodéziai felmérés feltételezései is beigazolódtak.

A feltárások során 5811 m² felületet nyitottunk meg, amiből 3171 m² számít fedett területnek 10 m-es puffer zónával számolva. A régészetiileg érintett kutatóárkok területe 4314 m², a régészetiileg nem érintett kutatóárkok területe 1497 m². Összesen 5357 m³ földet termeltünk ki a kotrógéppel, nem számítva az objektumokból kikerülő mennyiséget.

Megkezdődött az ásatási dokumentáció összeállítása. A leletanyag a Herman Ottó Múzeumban kerül elhelyezésre.

Az ásatás munkatársai: Gulyás Gyöngyi régész, Barta Gábor régésztechnikus. A szakmai és a kézi munkát az Ásatás Kft, a geodéziát és a térinformatikát az Archeoline Kft, a gépi munkát Kozma Tibor egyéni vállalkozó biztosította.

GALLINA ZSOLT

362. Tura, Kerek-nád-parti-dűlő (Kerek-nád) (MRT 11. k. 22 / 15. lh., KÖH 26337) (Pest megye) N

A már korábban ismert lelőhelyről Kupor Zoltán fémkeresős 13 fém kisleletet, köztük bronzkori karperecet, ruhatűket, szkíta

nyílhegyeket és falerát (?), valamint vaskori csüngőket szolgáltatott be a szentendrei Ferenczy Múzeumnak. A lelőhely bejárására, újbóli lehatárolására 2014. november 14-én került sor.

A lelőhely a település lakott részétől K-re, Boldoghoz közel, egy mocsaras-vizenyős terület (Sóstó) enyhe kiemelkedésén, kedvező megtelepedési helyen terül el. Kiszállásunkkor a terület őszi búzával volt bevetve. A terepbejárás során igen kevés népvándorlás kori cserepet gyűjtöttünk. A lelőhely határa az eddig feltételezettől nem tér el.

Munkatársak: Bózsa Anikó, Buránszki Nóra, Kiss Katalin, Patay Róbert régészek.

HERBST ANNA – RÁCZ TIBOR ÁKOS

363. Túristvándi határa (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ró, Á, Kö

A Tisza – Szamos – Túr – közti tározók tervezett anyagnyerői és töltései területén terepbejárást végeztünk 2014. március 13-án Túristvándi határában.

Túri-Mező-dűlő (KÖH 89251): Az erdő melletti földúttól K-re eső Túri-Mező-dűlőt szántók és már bevetett parcellák borítják, a Tapolnok-főcsatorna felé eső részén, azzal K-en határolt Ny–K irányú magaslaton több császárkori és Árpád-kori cserepet gyűjtöttünk. A lelőhely nagyjából ÉK–DNy irányban nyúlik, 202 m hosszú, 45 m széles.

Túri-szeg (KÖH 89249): A Tapolna-főcsatorna túlsó, K-i felében, a Túri-szeg dűlőben lévő szántott terület egyik magaslatán egy Árpád-kori/középkori cseréptöredéket találtunk, szórványként, 6-os számmal rögzítettük, de nem kizárt, hogy a Túri-Mező-dűlő lelőhely folytatása lehet. A teljes dombot körbehatároltuk, mint lehetséges régészeti lelőhelyet (ÉK–DNy irányú, 185 m hosszú, 75 m széles).

KÖRÖSFŐI ZSOLT

364. Udvari, Péli-erdő (KÖH 88093)

(Tolna megye) Kö

Egy 1801-es kéziratos térkép templomhelyet jelöl Udvaritól D-re, a Szentegyház-hegy É-i lábánál, a patak D-i oldalán. A templomot április 23-án a Nagy-gyöngy-völgyi-patak D-i felén, egy É-i oldalán meredek domb ÉNy-i lábánál, a lapos platón fekvő sarjerdőben azonosítottam. A vastag humuszt megkaparva kis helyen számos, ököl nagyságú téglá- és kődarab bukkant elő. A fedettség miatt a templom pontos kiterjedését jelenleg nem lehet megállapítani. A faluhelyet nem sikerült azonosítanom, mivel a környékbeli szántóföldeket kerítés védi, illetve magas növényzet fed. A templom dombjának lábánál megfigyeltem egy régi dűlőút befűvesedett, helyenként 2 m mélyre bevágódott szakaszát, amelyet az 1801-es térkép gyöngyi útként jelöl. A templom alatt azonosítottam egy, a rétről a patakmeder felé vezető, 15–20 m hosszú, lejtős bevágást, amely feltehetőleg a patakon keresztül vezető út, gázló helye lehet.

K. NÉMETH ANDRÁS

365. Uraiújfalu határa (Vas megye) Á, Kk

Az M86 gyorsforgalmi út tervezett nyomvonalán 2012 márciusában végeztünk terepbejárást, majd 2014. augusztus 19-én az építése során szakfelügyeletet.

Vidos-tag (KÖH 91967): A szakfelügyelet alkalmával a 8449. j. út (0+220 és a 0+310 kmsz-ek között) és a főpálya (110+040 kmsz-nél) jobb oldali, már kiásott vízelvezető árkában több régészeti jelenséget észleltünk.

A nyilvántartásban nem szereplő lelőhely Uraiújfalu külterületének ÉNy-i részén, a Vámoscsaládi határ közelében került elő egy kisebb kiemelkedésen fekszik.

Az árokban tizenhét 13–14. századi településobjektum került elő, egy viszonylag kis területen. A jelenségeket minősített szakfelügyelet keretében tártuk fel 2014. szeptember 9. és 23. között. Az objektumok közül a gödrök és oszlophelyek mellett egy szabadban lévő kemence emelhető ki. A szomszédos útpályák területén a humuszolás nem érte el a régészeti objektumok jelentkezési szintjét.

Nagy-Remisz (KÖH 80831): A terepbejárás során, Uraiújfalu külterületén egy eddig ismeretlen lelőhelyet találtunk. A lelőhely a vasegerszegi határ közelében, egy kisebb erdősáv melletti jelentősebb, Ny–K-i irányú kiemelkedésen helyezkedik el.

Az alacsony lucernában átlagos intenzitással jelentkező 14–15. századi kerámiák töredékei kerültek elő, egy kb. 100×150 m nagyságú területen.

2014 tavaszán megelőző feltárást végeztünk a lelőhelyen az M86 gyorsforgalmi út építéséhez kapcsolódóan. Feltárássra kizárólag a tervezett műtárgyak, közművezetékek, valamint a vízelvezető árkok területe lett kijelölve, míg a fennmaradó területen a lelőhely védelmét elfedéssel kívánták biztosítani.

A feltárássra kijelölt terület humuszulása 2014. március 25–26-án, régészeti megfigyelés mellett folyt. A vörösbarna agyagos altalaj 30–40 cm mélységben jelentkezett, és a teljes területen kavicsal erősen kevert volt, ami jelentősen nehezítette a felület megtisztítását. Mivel a humuszolás során a terepbejárás adatainak megfelelően, régészeti jelenségek kerültek elő, ezért a lelőhely területén megelőző feltárássra volt szükség. A megelőző feltárást a szakfelügyelet során lehumuszt területen végeztük el 2014. április 24. és május 7. között.

A feltárással összesen 78 településobjektumot bontottunk ki, melyek átlagos intenzitást mutatva a főpálya jobb oldali árkának két végét leszámítva, a teljes területen, nagyjából egyenletes elosztásban kerültek elő. A jelenségek betöltése több esetben paticcsal és faszénnel kevert volt. Az objektumok zöme cölöpluk volt, melyek felismerhető rendszert nem alkottak. Az oszlophelyeken túl néhány kerek és ovális alaprajzú gödör is előkerült. A jelenségek közül egy ÉK–DNy-i irányú, hosszabb, egyenes árokszakaszt (141 KE) lehet kiemelni. Az objektumokból téglas és paticstörödékek mellett bekarcolt csigavonallal vagy hornyolással díszített fazék-, valamint díszítetlen tál- és pohártörödékek kerültek elő. A leletanyag alapján egy 13–14. századi falu részletét tártuk fel.

A kivitelezés során, a műszaki tervekkel összhangban, jellemzően 20 cm humusz eltávolítására került sor a beruházással érintett területen. A munkálatok során az altalaj csak kisebb foltokban került elő. A földmunkák régészeti megfigyelés mellett folytak, ennek során, a 108+610 és a 108+670 kmsz-ek között három településobjektum (egy gödör és két oszlophely) került elő. A gödör még a humuszrétegben jelentkezett faszenes-paticsos betöltése révén, a lelőhely nyilvántartott területétől kissé DNy-ra. A két oszlophely a főpálya jobb oldalán került elő, ahol a humuszolás egy foltnál elérte az altalajt. A jelenségeket 2014. július. 14. és 17. között tártuk fel régészeti szakfelügyelet keretében. Az objektumok a 13–14. századra keltezhetőek csakúgy, mint a megelőző feltárással előkerült jelenségek.

A feltárással közreműködő munkatársak: Nagy Gergely, Horváth Veronika és Bódy Tamás régészek.

HORNOK PÉTER



Újrónafő, Szarvas-nyilas 2014.

Avar kori aranykereszt

Fotó: Czuppon Tamás (Hansági Múzeum)

366. Újrónafő, Szarvas-nyilas (KÖH 53836)

(Győr-Moson-Sopron megye) A

2014 májusában ajándékként került gyűjteményünkbe egy aranyozott bronz, kereszt alakú fibula. (Az illusztrációt lásd fent és a címlapon) A lelet 1998-ban Újrónafő Ny-i határában, Szarvasnyilas területén került elő. A területéről szórvány római kori anyagot¹¹³ őriz a Hansági Múzeum, valamint kora Árpád-kori nyílsúcsokat és egy csillagbuzogányt.¹¹⁴

Az aranyozott felületű öntött bronz ékszer¹¹⁵ egyenlő szárú, görögkereszt alakú, a kereszt szárai szív formájúak, a kereszt közepe ovális kialakítású. A szárok közepén rekeszes foglaltban zöld-, illetve fehér üvegpaszta díszítés található, középen tojásdad formájú rekeszben karneol. Az alsó és felső üvegpaszta darabok kiestek, hiányoznak, a karneolok is kissé töredékes. Hátoldalán a tülemez felerősítő részei láthatóak. Stílusa alapján bizánci (hatású) készítménynek tarthatjuk és a kora (vagy talán már a középső) avar időszakhoz kötődik, a 7. század közepére végére datálható.¹¹⁶ A lelet több szempontból is különlegesnek tekinthető. Ékkő berakásos bizánci kereszt¹¹⁷ Magyarországról mindössze Táp-Borbapusztáról és Ozora-Tótipusztáról ismert (innen az ép leleten kívül egy töredék is) hasonló elrendezésben, ám ezeket láncra fűzve, medálként, mellkeresztként viselték,

113 HMR Lsz.: 2014.5.1–18.

114 HMR Lsz.: 2007.6.1–4.; Aszt Á., 2008. 9.

115 HMR Lsz.: 2014.5.19.

116 Czuppon Tamás (a Hansági Múzeum avar koros régésze) a lelet avar kori keltezését vitatja.

117 Éva Garam: Funde byzantinischer Herkunft in der Awarenzeit vom Ende des 6. bis zum Ende des 7. Jahrhunderts. Budapest, 2001. 61–62.